

Е. В. Боєва,

канд. філол. наук, доц.,

*Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського»,*

доцент кафедри української та зарубіжної літератур

НАЦІОНАЛЬНО МАРКОВАНІ НОМІНАЦІЇ У ПРОЗОВОМУ ДИСКУРСІ ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ

Статтю присвячено розгляду національного іменника прозових творів О. Кобилянської. Об'єкт дослідження – онімний простір прозового дискурсу буковинської письменниці. Предмет розгляду – антропоніми, що репрезентують у художніх текстах національні іменники, їхнє конотативне і функційне наповнення. Мета розвідки – продемонструвати конотативний потенціал, стилістичну роль і функційні особливості національно маркованих антропономіацій, проілюструвати їхнє контрастне протиставлення у загальному контексті творчості письменниці, проаналізувати кількісні та якісні характеристики окремих антропономіацій, визначити їхній функційно-стилістичний та експресивний потенціал. У процесі дослідження застосовано описовий і статистичний методи, а також метод стилістичного аналізу художніх творів. Висвітлено своєрідність національно маркованих номінацій, продемонстровано їхню роль у сюжетному розгортанні, створенні характерів персонажів, розкритті авторського задуму. Доведено, що власні імена персонажів – представників різних народів – є місткими конотемами, яскравою стилістичною деталлю, засобом створення яскравих характеристик і побудови сюжету. З'ясовано, що іншомовні власні імена становлять значну групу іменувань у художньому доробку О.Кобилянської; вони є показником національного і місцевого колориту, містять соціальні, ідеологічні та інші параметри і в багатьох випадках підкреслюють неординарність персонажа. Визначено, що національний показник у прозовому дискурсі майстрині є важливою фарбою авторської палітри. О.Кобилянська користується цим прийомом і для створення широких національних картин, вживаючи певну сукупність національно маркованих номінацій, і для поодиноких вкраплень у конкретний текст з метою акцентації на цьому показникові, або для контрастного розмежування персонажів.

Ключові слова: власні назви, власні імена, національно марковані номінації, конотації, стилістичний потенціал, художній текст.

E. V. Boyeva,
Candidate of Philological Sciences, Associate Professor
Southern Ukrainian National Pedagogical University named after K.D.Ushinskyi
Associate Professor of the Department of Ukrainian and Foreign Literature

NATIONALLY MARKED NOMINATIONS IN THE PROSE DISCOURSE BY OLGA KOBLYANSKA

The article is devoted to the consideration of the national noun of Olga Koblyanska's prose works. Research objects, the space of the prose discourse of the Bukovyna writer. The subject of consideration of anthroponyms that represent national nouns in literary texts is their connotative and non-fulfilling functions. The purpose of the investigation is to demonstrate the connotative potential, the stylistic role and functional features nationally marked nominations, to illustrate their contrasting opposition in the general context of the writer's work, to analyze the quantitative and qualitative characteristics of individual anthroponyms, to determine their functions, stylistic and expressive-potential. The descriptive and statistical method, as well as the method of stylistic analysis of artistic works, were used in the research process. The originality of nationally marked nominations is highlighted; their role in the development of the plot, the creation of the characters' characters in the disclosure of the author's idea is demonstrated. It was been proven that the proper names of the characters of representatives of different peoples are a bridge, an icon, a theme, a bright stylistic detail, a means of creating bright characteristics and building a plot. It was found that foreign proper names constitute a significant group of names in the artistic work of Olga Koblyanska, they are an indicator of national and local flavor, contain social, ideological and other parameters and in many emphasize the extraordinary nature of the character. It is determined that the national index in the transparent disk of all craftsmen is an important color of the author's palette. Olga Koblyanska uses this technique to create broad national pictures using a certain set of nationally marked nominations and for individual inclusions in a specific text with the aim of accentuating this indicator or for contrasting demarcation of characters.

Key words: proper names, national marked nominations, connotations, stylistic potential, artistic text.

Постановка наукової проблеми та її актуальність. Лінгвістичний аспект конотації, її семантична сутність і вплив на адресата висловлювання викликають сьогодні щораз більший інтерес. Оскільки конотація є складовою семантики лінгвістичних одиниць у художньому тексті (ХТ), вона містить різноманітні оцінні, емотивні, асоціативно-образні і функційно-стилістичні компоненти, які актуалізуються у контексті художнього твору залежно від теми, ідейної спрямованості та авторського задуму. Відповідно до цього автор добирає певні мовні засоби, в т.ч. і власні назви

(ВН) з особливою конотативною складовою, що відповідають авторському задуму і сприяють утворенню завершеного й неподільного художнього цілого.

Кожна ВН містить різноманітні конотації, пов'язані з висвітленням певних глибинних асоціацій-паралелей, контрастних опозицій, прихованої підтекстової поліфонії. У кожному випадку ВН виконують певну функцію і стають в окремих контекстах виразними конотемами. Як зазначає професор І. Д. Фаріон, ВН людей є «найзагальнішими і найіндивідуальнішими і найнаціональнішими словами водночас. І це не творить жодної парадоксальності, а навпаки – визначає когнітивно-ментальну типологічну природу імен» [10, с. 35].

Зазначимо, що проблема функціонування і ролі ВН у ХТ неодноразово була об'єктом уваги багатьох дослідників (Л. О. Белей, Т. Б. Гриценко, В. М. Калінкін, О. Ю. Карпенко, Ю. О. Карпенко, Е. Б. Магазанник, І. І. Маруніч, Г. П. Лукаш, В. В. Лучик, Є. С. Отін, Н. В. Подольська, О. В. Суперанська, Р. У. Таїч, О. І. Фоякова та ін.). Дослідження присвячені, в основному, питанню функціонування і стилістичної ролі ВН у контексті творів художньої літератури. Існують і окремі розвідки, присвячені національному колориту антропонімії у творах Л. Українки, М. Коцюбинського, О. Гончара, Л. Костенко, Ю. Яновського та ін. (роботи Г. П. Лукаш, М. Р. Мельник, В. М. Михайлова, О. Ф. Немировської, Г. О. Сілаєвої, Г. В. Шотової-Ніколенко тощо). Зроблено багато, однак значна кількість проблем ще чекає на розв'язання. Так, досить цікавим і малодослідженим є питання національної маркованості антропонімії, що є тісно пов'язаним зі світоглядом та ідейною позицією митця. Національно марковані антропонімії (НМА) створюють яскраву онімну картину, виокремлюють реалії життя та епохи, що зображуються у творі і приховані конотативні нашарування, несуть художнє та ідеологічне навантаження, служать засобом характеристики персонажів.

Формулювання мети та завдань статті. Темою даної розвідки є НМА у прозових творах Ольги Кобилянської. Матеріалом статті послужили прозові твори О. Кобилянської, що є майже недослідженими у зазначеному аспекті, і це зумовлює актуальність представленої розвідки. Об'єктом дослідження став онімний простір прозового дискурсу О. Кобилянської. Предметом розгляду стали антропоніми, що репрезентують у художньому мовленні письменниці національні іменники, їх конотативне і функційне наповнення. Ми поставили за мету продемонструвати стилістичну роль та функційні особливості НМА з т.з. їхніх конотативних та смислоутворюючих складових, та з'ясувати роль онімних компонентів у структурі ідіолектного комплексу. Поставлена мета зумовила розв'язання наступних завдань: 1) виявити й описати НМА; 2) продемонструвати їхнє контрастне протиставлення у загальному контексті творчості письменниці; 3) проаналізувати кількісні та якісні характеристики окремих НМА, визначити їхній функціонально-стилістичний і конотативний потенціал; 4) довести, що НМА у ХТ О.Кобилянської є ознакою індивідуально-творчої манери авторки. У процесі дослідження застосовано описовий та статистичний методи, а також метод стилістичного аналізу художніх творів.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування результатів дослідження.

Ретельний відбір і увага до національних іменників у письменників – явище закономірне. Продовжуючи кращі традиції української і світової літератури, О. Кобилянська створила цілу низку образів представників інших народів. Перший друкований твір – повість «Людина» - написано німецькою мовою; цією ж мовою написано оповідання і нариси «Природа», «Impromptu phantasie», «Битва», «Рожі», «Поети», «На полях», «Лист засудженого вояка до своєї жінки», «Назустріч долі», «Юда», які згодом було перекладено українською мовою.

Вплив німецької освіти, літератури, культури, безперечно, позначився на всіх без винятку аспектах творчості письменниці, в т.ч. на мовних засобах відтворення життя і зокрема на ономастиконі. Особливо вирізняється в цьому відношенні повість «Людина», що й після опрацювання й редакторських змін містить низку німецьких та польських власних імен (ВІ). Як відомо, Василь Лукич в листі до письменниці від 8 грудня 1892 року радив зробити в повісті деякі мовні і стилістичні зміни, замінити деякі імена: румунське «Дімітрі» - на українське «Дмитро», полонізм «Гелена» - на «Олена», ім'я «Густка» замінити якимось іншим і т.п. У відповіді редактору (лист від 26 грудня 1892 р.) О.Кобилянська зазначила, що, хоча цей твір «взятий не з життя руського, а з життя німецького», вона мала на увазі «лише людину без вигляду на національність», і тому не заперечувала проти зміни імен. Так *Гелена* стала *Оленою*, *Густка* – *Іриною*, *Дімітрі* – *Стефаном*. Частина імен все ж є національно маркованими, враховуючи німецьку основу повісті [5, 1, с. 574].

В інших творах письменниці національно марковані ВІ персонажів, як один із прийомів утворення художнього образу, є показником національного й місцевого колориту; в багатьох випадках вони підкреслюють неординарність персонажа. Взагалі іншомовні ВІ становлять значну групу іменувань як у художньому творі, так і в реальному ономастиконі Буковини, Галичини, оскільки багатовікове перебування західноукраїнських земель під владою Австрії та інших західноєвропейських держав залишило яскравий слід в антропоніміконі зазначених територій і закономірним є використання ВІ-германізмів (як і полонізмів та інших етнічно маркованих ВІ) майстрами художнього слова. З точки зору національної ознаки в ономастиконі О.Кобилянської спостерігаємо достатньо розгалужену мережу таких ВІ:

1. німецьких, що мають досить багату фонетико-морфологічну і лексико-семантичну варіантність [7, с. 23]: *Маргарета*, *Фельс* - «Людина»; *Павлина*, *Муньо* (*Едмунд*) , *Лорден*, *Міллер* - «Царівна»; *Ернест Піттер* - «Він і вона»; *Марія Гросс* - «Земля», ч.ІІ; *Анна Міллер*, *Роттер* - «Через кладку»; *Зоя Вергер*, *Катерина Каспер*, *Франц* - «Вовчиха»; *Йоганес Шварц* - «За ситуаціями»; *Етман*, *Ерон Вальде*, *Освальд Ганґе*, *Едвард Ганґе*, *Йоахим фон Ганинґайм*, *Ганс фон Ганинґайм*, *др. Емі* - «Апостол черні»;
2. польських: *Геня*, *Стефан Лісвич* - «Людина»; *Зоня* - «Царівна», «Нюба», «Апостол черні»; *Kazimierz*, *Ванда* - «Царівна»; *Цецилія*, *Войцех* - «Вищуни»; *пані Ядвіґа*, *панна Wanda* (*Ванда*) – «Мужик»; *Влодек*, *Янко* - «Через

- кладку»; Юзько, Янко - «Вовчиха»; Альфонс Альбінський, Ева Орелецька, пані Ева Кава, Зигмунт Кава, Цецилія, Франусь - «Апостол черні»;
3. циганських: Лукач Раду, Андронаті, Мавра - «В неділю рано зілля копала...»; Маріценна, Рахіра - «Земля»;
 4. єврейських: Беньямін - «На полях»; Мендель, Буня Черновецький - «Земля»; Рут - «Ніоба»; Менця, Янкель - «Вовчиха»; Срулевий Дудьо - «Апостол черні»;
 5. румунських: Васіллі - «Царівна»; Георгі - «Місяць»; Грічану - «За ситуаціями»;
 6. грецьких: Епамінондас - «Людина»; Аглая - «Місяць», «За ситуаціями»;
 7. хорватське: Марко - «Царівна»;
 8. латинське: Феліцитас - «За ситуаціями»;
 9. турецьке: Гаджі - «Апостол черні»;
 10. вірменське: вірменин Вартан - «Апостол черні»;
 11. французьке: Sophie - «Valse melancolique».

Як відомо, національно марковані ВІ є яскравим мовностилістичним засобом творення національного колориту [8, с. 88-89]; вони створюють додаткові нюанси в національних характерах, є місткою і переконливою деталлю, що виграє яскравими різноманітними барвами у мовному контексті: «...достатньо використати слово-символ, яке відповідає певному національному зразку, який емоційно працює на образ (...) і потрібного ефекту цілком досягнуто» [3, с. 42].

Однак ім'я персонажа тільки в поодиноких випадках вказує на його національну приналежність; часто воно містить також «соціальні, ідеологічні, характеризуючі та інші параметри» [4, с. 37], створює асоціації-паралелі й контрастні опозиції, що пролизуєть весь твір.

Так, ВІ *Муньо* («Царівна»), що є розмовним від *Едмунд*, створює контрастну опозицію з ВІ *Наталка*. Якщо виходити з етимології, семантики (*Edmund* – англ.-сакс.: *ead* – власність, *tund* – захист» [9, с. 56]), то саме значення ВІ обігрується у контексті і створює яскраві опозиції, коли мова заходить про майбутнє *Наталки*: «- *Наталка?* – обізвався *Муньо*. – Для неї не потребує ніхто капіталів складати. Вона має своїх двадцять років і нехай оглядається за яким мужем» [6, 1, с. 130]. Наступний контекст підтверджує зв'язок ВІ *Муньо* з його семантикою і продовжує характеротворення персонажа, який сам про себе говорить: «Я в романтику й ідеали не бавлюся. Я хочу дійняти лише одну ціль, а ціль та – багатство» [6, 1, с. 131].

Яскраве стилістичне забарвлення, на нашу думку, утворює в цьому ж творі ВІ *Павлина*, що походить від *Павлин* (*Paulinus* – малий (лат.)) [9, с. 88]. Але контекст накреслює своєрідні асоціації-порівняння з птахом *павлином*, який тільки ззовні є красивим. На початку твору *Павлина* згадує свою молодість, говорить про себе, як про колишню красуню, згадує, як її звали *Марією-Терезою*. Далі, у процесі розгортання оповіді, авторка поступово підсилює експресію, показуючи обмеженість і

примітивність внутрішнього світу персонажа. *Павлина* піклується про своїх дітей, їхнє майбутнє, але все зводиться лише до матеріальної забезпеченості; розмови про кохання, життєві ідеали вона вважає пустою порожньою балаканиною.

Цікавим і наповненим місткими конотаціями вважаємо прізвище лікаря-хорвата *Марко*. Йому байдуже, до якої нації він належить, він вважає себе «європейцем», говорить про це відверто. І прізвище стає яскравою місткою деталлю у системі засобів характеротворення. «Щоб відобразити світогляд денотата у його прізвищі, О.Кобилянська не іменує його за очікуваною типом хорватською моделлю *Маркович* (...), а тільки *Марко* – іменем одного з євангелістів, що проповідував примат християнських, загальнолюдських ідеалів», - зазначає Л.О.Белей [1, с. 33].

У фрагменті «*Valse melancholique*» О.Кобилянська вдається до «офранцуження» імені головної героїні – *Sophie* у мовленні безіменної *німочки*. Це створює своєрідну атмосферу товариства, що володіє вільно іноземними мовами, і є закономірним у контексті: «*Німочка запевняла мене, що Sophie – «höchst anständig und fein»* (дуже порядна і гарна) [6, 1, с. 511].

Ще один випадок уживання ВІ головного персонажа в іншомовному варіанті спостерігаємо у повісті «Царівна». Уживання варіанта ВІ *Vacilli* стосовно *Василя Орядина* в мові Наталчині комірниці, *румунки* за національністю [6, 1, с. 326], теж є закономірним і гармонійно вписується у контекст, утворюючи національний колорит стосовно епізодичного персонажа – багатой *румунки*.

Оповідання «Мужик» яскраво демонструє життєву позицію О. Кобилянської, її співчутливе ставлення до простого народу, осуд військової муштри в Австро-Угорській монархії. Яскрава картина військового параду, замилування ним польок *Ванди* і *Ядвіги*, їхнє погордливе ставлення до «хамів», «русинів» втілюється у невеличкому, обсягом 2,5 сторінки, оповіданні. Виразна опозиція *Ядвіга, panna Wanda* з одного боку, і *хромаючий хам* + їхній безіменний супутник, «*rusin*» з другого виокремлюється наприкінці твору: «*Цілий образ споганює в посліднім ряді хромаючий хам! (...) Пані Ядвіга повздержала мене панським рухом. – Не знаю, мій пане, якого роду думки заволоділи вами в тій хвилі (...) Однак, як ви смієте забувати, що знаходитеся в нашім товаристві? (...) В товаристві польок!.. (...) То chłop, Jadwigo... - Rusin, Wando!..»* [6, 1, с. 447-448].

По-іншому живає авторка стилістичну фігуру антитези відносно старого поборжника *Войцеха* у нарисі «Віщуни»: «*Він, зайда, селян боюєся, бо вони на своїй землі. Він же здалека... здалека примандрував»* [6, 2, с. 593].

Окремо зауважимо стосовно єврейських імен у прозовому дискурсі О.Кобилянської. Авторка показує представників єврейського народу як дрібних шинкарів, торговців, хитрих визискувачів темних, забитих українських селян, що пов'язане з їхнім становищем в Австро-Угорській імперії та родом занять. А єврейське ВІ *Рум* («Ніуба») утворює яскраву розгалужену опозицію, уособлює вікову ворожнечу християн та євреїв; контраст підсилює сюжет новели, де йдеться про родину уніатського священика. ВІ *Рум* з низкою еквівалентів-замінників імені відпо-

відно протиставляється *Анні Яхнович*, родині *Яхновичів*, безіменному чоловіку *Анни*, сину *Яхновичів Осипу*; до цього додаються асоціації-паралелі з біблійною *Рут*, що яскраво відтіняють справжню натуру героїні: «*Про вихрещення жидівської доньки не хтіли ні родичі, ні сама молода знати, і так вийшло, що хоч-не-хоч дістала далеко і широко знана родині Яхновичів жидівську невістку. В тодішніх часах це був випадок в полівських родинах нечуваний...*» [6, 2, с. 265]; «*- Найстаршого забрав нам бог, - повторив батько, - а другого пожерла жидівка. Чи чуєш ти, жінко? – жидівка! Донька першого лихваря. Внука священика і сина священика!*» [6, 2, с. 267]; «*... я боготворив тебе, любив, вважав тебе справедливою, прекрасною, бездоганною, побожною «Рут» з біблії, для якої в захваті посвятив свою кар'єру, любов родичів (...)* А ти, ти не була ніколи чим іншим, як донькою знаного лихваря...» [6, 2, с. 271]; «*Навіть горда її невістка, «невірна Рут», упокорилася запросити стару незначну матір свого чоловіка гарним письмом прибути до них...*» [6, 2, с. 281].

Цікавої конотації набуває *ВІ Рахіра* («Земля») у другій частині повісті. Дослідники фіксують два варіанти імені *Рахіль* і *Рахіля*, вказуючи на давньоєврейське походження від *Rāchēl* – вівця [9, с. 176]. У другій частині повісті *О. Кобилянська* вдається до обігрування імені у контексті, в якому йдеться про *Саву*, якому не вистачає землі: «*Плентається, мов та блудна вівця, бо знає, що тато нічого не дасть*» [6, 2, с. 644].

У повісті «*В неділю рано зілля копала...*» авторка вдається до стилістичного прийому онімної антитези – підміни чоловічого й жіночого імен. Ім'я циганського отамана *Раду* - слов'янського походження. У контексті твору воно протиставляється характеру персонажа, який замість *радості* приносить своїй дружині *Маєрі* та її батькам лише горе (*Рада* – жіноче ім'я від «*радий*», «*радість*») [9, с. 175].

Ім'я *Маєра* у контексті повісті транслює безпосередній зв'язок зі своєю етимологією (*Маєрикій*, *Маєр* – чоловіче ім'я грецького походження: *Mauros* від *maĩrōō* – за темною, позбавляю блиску [9, с. 73]). Один з еквівалентів-замінників імені яскраво демонструє цей зв'язок: «*Там стрічалася я з тим пишним бояром вдруге, втретє, бо і вчетверте, доки не став він потайно цілувати мої очі, мене голубити і називати Маєру своєю чорною зіркою, - аж поки не збожеволіла вона з любові за ним...*» [6, 2, с. 429-430]. Словосполучення із прикметником-означенням *чорний* зустрічаються і в інших мікроконтекстах – *чорна няня* [6:2:399]; *чорна приятелька* [6:2:400]; *чорна пані* [6, 2, с. 414]. Взагалі семантика імені *Маєра* обігрується протягом усієї оповіді, показуючи темряву, трагедію життя молоді циганки.

Особливі конотації утворюють національно марковані імена в «Апостоли черні», окремі сюжетні течії якого є суцільним протиставленням двох націй – поляків та українців. Цьому сприяють різноманітні мовні засоби, зокрема лексеми на позначення національності: *українець Юліян Цезаревич* [5, с. 14]; *поляк Альфонс Альбінський* [5, с. 87]; *українець Могиленко* [5, с. 111]; *німець Вальде* [5, с. 171]; *вірменин Вартан* [5, с. 235]; *німець-годинник Етман* [5, с. 112]. Іноді такі лексеми зустрічаються у різних ситуаціях мовлення, їхня експресія є зниженою – оповідь *Максима Цезаревича* про навчання майбутньої професії (*німець-годинник Етман*) [5, с. 112];

авторська оповідь про родину загиблого чоловіка *Дори (німець Вальде)* [5, с. 171]; її оточення (*вірменин Вартан; купець Вартан, вірменин*) [5, с. 235]; про батька *Дори (українець Могиленко)* [5, с. 111]. Проте номінації *українець Юліан Цезаревич, поляк Альфонс Альбінський* створюють, крім того, гумористичний ефект, виражають неприязнь між поляками та українцями на західноукраїнських землях. Перша з них уживається в мові *о. Захарія* при висловленні подяки за врятування його з донькою; при цьому підкреслюються найкращі, шляхетні риси представників українського народу за допомогою відповідних лексем та словосполучень – *молодець, відважний молодець, божа дитина, ангеле, спасителю* для характеристики *Юліяна* [5, с. 13-14]. А наприкінці контексту урочистим, заключним акордом звучить, довершуючи характеристику персонажа, подяка душпастиря: «*Тим часом спасибі вам, українче Юліяне Цезаревичу*» [5, с. 14].

Словосполучення *поляк Альфонс Альбінський* в оповіді *Максима Цезаревича* уживається в іншому ключі, створюючи трагічну тональність при описі загибелі *Юліянового діда*. Це перше введення імені в контекст, репрезентація персонажа. На перший погляд, воно містить нульову експресію, але створює перспекцію подальшої сумної оповіді про нечесний вчинок *Альфонса* – присвоєння чужих грошей і, як наслідок цього – трагічну загибель *старшого Цезаревича*: «*Моя бабуня, а твоя прабабуня (...) привела нас обох (...) на похорон нашого батька. Він лежав у мешканні одного високопоставленого, хоч тоді ще молодого, урядовця гірництва, поляка Альфонса Альбінського, при копальнях криці в горах на Б.*» [5, с. 87].

Та найяскравіших конотацій набуває прізвище та його множинна форма – *Альбінські, Альбінська*, утворюючи асоціації-паралелі з *ВІ Ева Захарій, бабуня Орелецька* і протиставлення з *ВІ о. Захарій, Юліан Цезаревич, кономімом Покутівка*, одночасно створюючи і паралелі, і протиставлення з *ВІ Дора*. Це роздуми *Юліяна* про *Еву*, гордість за *внучку бабуні Орелецької та Альфонса Альбінського*, пересторога *о. Захарія Юліяновича*, осуд *Еви Дорою*: «*Ева також Альбінська у деякій мірі, дарма що батько і мама українці. Кров Альбінських за два покоління не затрачується*» [5, с. 128] (роздуми *Юліяна*); «*Як ця майже геніальна дівчина з «духом Альбінських» у душі на це рішиться? Покине студії і піде на село Покутівку? (...) Хоч я Еву вже два роки не бачив, звертаю вашу увагу, що вона – Альбінська*» [5, с. 190]; «*Ева (...) талановита, з правдивою кров'ю Альбінських...*» [5, с. 151] (мова *Альфонса Альбінського*); «*Вона хоче у своєї внучки пробудити кров Альбінських. Ви ще не знаєте Альбінських: вони мудрі і хитрі, як лиси, і здібні на все*» [232:133]; «*В Еві збереглися всі прикмети Альбінських...*» [5, с. 151] (мова *о. Захарія*); «*Вона недурно, хоч у другім поколінню з Альбінських...*» [5, с. 153] (мова *бабуні Орелецької*); «*Бабуня Орелецька при кожній нагоді, коли Ева хоче якесь своє бажання переперти, підкреслює, що вона переважно Альбінська*» [5, с. 188-189] (мова *Юліяна*); «*Хоч вона і не безпосередньо Альбінська (...) але ж тої самої кості*» [5, с. 207] (мова *Дори*).

У роздумах *Юліяна* про *Еву* авторка створює своєрідне протиставлення *ВН Альбінські – Цезаревичі*: «*Що вона погадає, коли він опиниться перед нею? (...) Ще*

подумає про кров Альбінських – що Цезаревич не вгамував себе і подався покійно за нею...» [5, с. 135]. У контексті, де йдеться про розрив *Еви* з *Юліяном*, згадане протиставлення набуває продовження у мові *Дори*: «Ваш брат справді став нещасливий через Альбінських» [5, с. 207].

Наступний контекст нібито підсилює опозицію *Юліян* – *Альбінські*: «Хто знав тоді, що я стану нареченим його доньки, що вона дістане весь маєток бабуні *Орелецької*, зрадить нареченого і я стану їх довжником? Чи ти уявляєш собі, що в мене діється на сам спогад, що я довжник Альбінських?» [5, с. 207].

Цікаві наскрізні зв'язки утворює прізвище *Альбінські* у поєднанні з *Ві Дора*. Спочатку це порівняння *Юліяном Дори Вальде* та *Еви Захарій*: « - Кілько їй років, мама? – Кому, сину? – Їй, тій Альбінській. – Мабуть цього року скінчить дев'ятнадцятий, так згадувала колись її тета. Чи подібна до *Еви*? – Ні. Скоріше контраст. А обі Альбінські (...) Не знати, в котрої більше тої цінної крові вдержалося...» [5, с. 188]. Після розриву з *Евою Юліян* немовби переносить свою неприязнь на всіх *Альбінських*, в т.ч. і на *Дору*: « - А *Дорі Вальде* що переказати? (...) – Альбінській, *Зоню*? – Який ти чудний, чоловіче... - Альбінській? Ні, Альбінським не маю чого переказувати...» [5, с. 209]. У невласне-прямій мові *Дори* прізвище *Альбінська* створює конотацію розпачі, смутку – у контексті йдеться про розрив *Юліяна* і *Еви*, повернення *Юліяна* до кар'єри військового та його уявну схожість з покійним її чоловіком *Егоном*: «Коли *Дора Вальде* побачила *Юліяна* вперше в товаристві двох військових, її охопив жар переляку. Хто це був? Він, *Юліян Цезаревич*, чи *Егон*, військовий лікар? (...) «Альбінська, Альбінська», - кричав в її душі розпачливий голос» [5, с. 207-208]. Наприкінці твору при освідченні *Юліяна Дорі* опозиція *Юліян Цезаревич* – *Альбінські* зникає, на противагу їй утворюється асоціація-паралель з покійною жінкою *Альфонса*, українкою за походженням, та її онукою *Дорою*: «Але ти одно забув, *Юліяне* (...) Забув, що я Альбінська. – Альбінська, але моя, і внучка тієї бабуні, що залишилась вірна своєму народові і відродилася в тобі» [5, с. 230].

Висновки і перспективи дослідження. Таким чином, *Ві* персонажів – представників різних народів є містким показником багатьох ознак, яскравою стилістичною деталлю, які *О.Кобилянська* всебічно використовує з метою створення яскравих характеристик, побудови сюжету і різних конотацій. Ці образи змальовані письменницею правдиво й точно, і *Ві* сприяє цій правдивості. *І. К. Білодід* свого часу зазначав: «Мова художнього твору, що змальовує життя іншого народу, іншої нації, її специфіку та її побут, несе в собі додаткове словесно-художнє завдання, а саме – знаходження специфічних засобів зображення життя іншого, іншомовного народу, його всебічної характеристики засобами своєї національної мови з залученням і мови зображуваного народу. Тут має велике значення і точність, правдивість, еквівалентність називання, позначення предметів, персонажів, характерів...» [2, с. 262]. На думку вченого, українські письменники здійснили у своїй творчості історично значуще завдання, познайомивши український народ із життям інших народів. Це було проявом духу інтернаціоналізму й гуманізму, що

притаманні українській літературі. Без прискіпливої уваги до всіх проявів національної маркованості ВІ, і т.ч. і до національних іменувань, О. Кобилянській важко було б досягти вершин художньої майстерності у створенні образів представників різних націй. Видатна майстриня художнього слова О.Кобилянська у своєму творчому доробку значно розширила і урізноманітнила антропонімічну палітру, відтворила гнучкі й різнобарвні національні антропосистеми.

Література

1. *Белей Л.О.* Українська літературно-художня антропонімія кінця ХУІІІ – ХХ століття: автореф. дис. ... доктора філол. наук. Ужгород, 1997. 48 с.
2. *Білодід І.К.* Лінгвістична характеристика молдавського циклу М. Коцюбинського. Етюд українсько-молдавських контактів. *Розвиток мов соціалістичних націй СРСР*. Київ: Наукова думка, 1967. С.261-274.
3. *Иванова Н.И.* Смысловая перспектива поэтонима как проявление его символичности. *Записки з ономастики*: зб. наук. праць. Одеса: Астропринт, 1999. Вип.2. С.40-47.
4. *Карпенко Ю.А.* Имя собственное в художественной литературе. *Филологические науки*, 1986. №4. С.36-40.
5. *Кобилянська О.Ю.* Апостол черні: повість. Вступне слово та підготовка тексту Є.Куртяка. Львів: Каменяр, 1994. 243 с.
6. *Кобилянська О.Ю.* Твори: у 3-х т. Київ: Держлітвидав України, 1956. Т.1-3.
7. *Кочерган М.П.* Німецькі лексичні запозичення в південно-західних говорах української мови. *Мовознавство*, 1977. №1. С.23-28.
8. *Магазанник Э.Б.* Ономапозитика, или «говорящие» имена в литературе. Ташкент: Фан, 1978. 218 с.
9. *Скрипник Л.Г., Дзятківська Н.Г.* Власні імена людей: словник-довідник. Київ: Наукова думка, 2005. 334 с.
10. *Фаріон І.Д.* Національно-ідентифікаційна функція антропоніма. Традиційне і нове у вивченні власних імен: тези доповідей міжн. ономастичної конференції (13-16 жовтня 2005). Донецьк – Горлівка – Святогірськ, 2005. С.35-37.

References

1. Beley L.O. (1997), *Ukrainian literary and artistic anthroponymy of the end of the 18th – 20th century*, author's abstract of the dissertation of the Doctor of Philological sciences, [Ukrayins`ka literaturno-xudozhnya antroponimiya kincyа ХUІІІ – ХХ stolittya: avtoref. dy`s... doktora filol. nauk], Uzhgorod, 48 pp.
2. Bilodid I.K. (1967), *Linguistic characteristics of the Moldavian cycle of Mykyailo Kotsiubynskyi*. A study of Ukrainian Moldavian contacts [Rozvytyok mov socialistychnyh nacy SRSR], Kyiv, Naukova dumka, 261-274 pp.
3. Ivanova N.I. (1999), *The poet's perspective is meaningful, not a manifestation of the ego, a symbol of personality* [Smislovaya perspekty`va poetony`ma kak proyavleny`e ego sy`mvoly`chnosty`], Zapysky z onomastyky, T.2, Odessa, pp. 40-47.

4. Karpenko J.A. (1986), *Proper name in fiction [Y'mya sobstvennoe v xudozhestvennoj ly'terature]*, Filologichni nauki, №4, pp. 36-40.
5. Kobylyanska O.J. (1994), *Apostle Black [Apostol chernij]*, story, Lviv, Kameniar, 243 pp.
6. Kobylyanska O.J. (1956), *The Words [Tvory']*., Kyiv, Derzhlitvydav Ukrainy, books 1-3.
7. Kochergan M.P. (1977), *German lexical borrowings in southwestern dialects of the Ukrainian language [Nimecz'ki leksy'chni zapozy'chennya v pivdenno-zaxidny'x govorax ukrayins'koyi mov]*, Movoznavstvo, №1, pp.23-28.
8. Magazannik E.B. (1978), *Onomapoetics or eloquent names in literature [Onomapoety'ka, y'ly' «govoryashhy'e» y'mena v ly'terature']*, Tashkent, Fan, 218 pp.
9. Skrypnyk L.G., Dziatkiivska N.G. (2005), *Personal names of people, dictionary-reference [Vlasni imena lyudej: slovny'k-dovidny'k]*, Kyiv, Naukova dumka, 334 pp.
10. Farion I.D. (2005), *The nationally identifying function of an anthroponym [Nacional'no-identy'fikacijna funkciya antroponima]*, Traditional and new in the study of proper names: Types of reports of the International Conference onomastic (13-16 October 2005), Donetsk – Horlivka – Svyatohirsk, pp. 35-37.

•••